

Zbigniew Sareło

"Modernità e postmodernità' :
l'interpretazione cristiana
dell'esistenza al tramonto dei tempi
moderni nel pensiero di Romano
Guardini", Andrzej Kobyliński, Roma
1998 : [recenzja]

Studia Philosophiae Christianae 35/2, 251-253

1999

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

przede wszystkim pokazuje, jak analizować należy przedmiot nie zrywając jego związku z podmiotem i nie zaprzeczając szansy na rzeczywistą zmianę przeżywania i doświadczania „stanów bytowania”.

Wojciech Słomski
Wyższa Szkoła Ekologii i Zarządzania

Andrzej Kobyliński, *«Modernità e postmodernità». L'interpretazione cristiana dell'esistenza al tramonto dei tempi moderni nel pensiero di Romano Guardini*, Editrice Pontificia Università Gregoriana, Roma 1998, ss.559.

W żywych i nierzadko burzliwych dyskusjach na temat ponowoczesności niezwykle rzadko pojawia się nazwisko Romano Guardiniego. Nie powołują się na niego filozofowie upowszechniający idee filozofii postmodernistycznej ani też ich adwersarze. Tymczasem Romano Guardini już w połowie naszego wieku pisał o końcu czasów nowożytnych i dostrzegał wschodzącą nową epokę. Jego poglądy na temat kryzysu nowożytności przybliżyła nam publikacja Andrzeja Kobylińskiego.

W swej pracy autor zamierzał zbadać, w jakiej mierze myśl filozoficzna Romano Guardiniego jest wpisana w ten nurt współczesnej filozofii, który interpretuje obecną epokę jako schyłek nowożytności. Realizację podjętego zadania rozpoczął on od prezentacji poglądów wybranych myślicieli na temat nowożytności i ponowoczesności. W rozdziale następnym przedstawił on interpretację historii w ujęciu Guardiniego, koncentrując się na jego analizach dotyczących schyłku epoki nowożytnej. Rozważania autora rozprawy w tym rozdziale zmierzały do ukazania tej idei Guardiniego, która jest podstawą do zrozumienia jego poglądów na temat schyłku nowożytności. Tę ideę odnalazł on w tezie Guardiniego, że każdy człowiek musi być zadowolony w epoce, w której przyszło mu żyć. Z tej też racji krytyka epoki nie może być ucieczką od niej. Jest to bowiem niemożliwe.

Trzy kolejne rozdziały autor poświęcił tym ideom Guardiniego, które stanowią jądro jego analiz kryzysu czasów nowożytnych, a mianowicie: autonomii natury, podmiotu i kultury. Te trzy kategorie były bowiem fundamentem nowożytnego ujmowania bytu. W nowożytności porzucono średniowieczną ideę, że byt jest zakorzeniony w Bogu. Człowiek nowo-

żytny wizję rzeczywistości buduje na autonomicznym ujmowaniu natury, podmiotu i kultury. Autonomia ta była pojmowana jako wyzwolenie się z zależności od Absolutu. W tak pojętej autonomii Guardini dostrzegł źródło dramatu nowożytności. Wyzwolenie bowiem od Boga prowadziło do nowych form zniewolenia, których szczytowym przejawem stały się totalitaryzmy w naszym wieku wraz z ich okrucieństwami.

Ukazując źródła kryzysu nowożytności, Guardini dostrzegł też kierunki, w których winna iść przemiana mająca na celu wyjście z kryzysu. Tą drogą jest, według niego, powrót do teonomicznej wizji świata, w której zostanie uznane zakorzenienie bytu w Bogu bez pomniejszania godności człowieka i jego twórczych aspiracji.

W rozdziale szóstym autor rozprawy podjął problem kryzysu moralności. Jego bezpośrednią przyczyną, według Guardiniego, jest zanegowanie prawdy posiadające swą filozoficzną podbudowę w filozofii Nietzschego. Skutkiem negacji idei prawdy jest podporządkowanie Logosu etosowi, co jest równoznaczne z pozbawieniem norm moralnych racjonalnego uzasadnienia. W rezultacie tracą one swą regulatywną funkcję, którą przejmują wartości pragmatyczne. Jednak zasadniczym źródłem kryzysu moralności, według Guardiniego, jest utrata „zmysłu” religijnego. Tu są bowiem najgłębsze przyczyny negacji prawdy.

W refleksji Guardiniego na temat kryzysu moralności implikowane są idee dotyczące moralności człowieka w nadchodzącej epoce. Będzie to moralność zakorzeniona w doświadczeniu religijnym.

Ostatni rozdział rozprawy ks. Kobylińskiego jest właściwie zakończeniem, co też sugeruje sam tytuł. Autor wskazuje w tej części pracy na główne rysy myśli Guardiniego odnoszącej się do jego krytyki czasów nowożytnych. Jedną z tych cech jest optymizm. Krytyka nowożytności w pismach Guardiniego jest bowiem przeniknięta nadzieją, że człowiek nadchodzącej epoki uniknie wewnętrznej oraz zewnętrznej destrukcji i będzie zdolny znaleźć solidne podstawy dla swej egzystencji.

Publikacja A. Kobylińskiego wnosi nowy wątek do dyskusji na temat schyłku nowożytności. Idąc śladami myśli Guardiniego autor potwierdza trafność wielu tez filozofii postmodernistycznej w jej diagnozowaniu kondycji czasów nam współczesnych. W jego publikacji odnajdziemy też przesłanie, że odrzucenie nowożytnego myślenia nie musi oznaczać zmięczenia chrześcijaństwa, lecz jego odrodzenie. Stanie się to pod warunkiem, że nie będziemy kurczowo trzymać się przeszłości, ale podejmiemy konstruktywną analizę przemian i wyciągniemy trafne wnioski dla przyszłości.

Omawiana pozycja jest twórczym głosem w dyskusji nad kondycją naszych czasów. Wnosi ona sporo inspiracji. Jej lektura pobudza do spojrzenia w innym świetle na szereg kwestii związanych z kryzysem nowożytnej cywilizacji.

Pomimo niepodważalnych walorów publikacja A. Kobylińskiego posiada drobną słabość, która rodzi jednak spory niedosyt. Tą słabością jest stosunkowo mało krytyczne podejście do poglądów Guardiniego. Autor nie dostrzegął w badanych poglądach ani źródeł ich inspiracji, ani też niejasności lub rodzących się wątpliwości co do klarowności niektórych idei oraz ich wzajemnej koherencji. W krytycznym ujęciu analizowanych poglądach należałoby też ustosunkować się do interpretatorów myśli Guardiniego. Braki w krytycznym podejściu do materiału źródłowego nie zostały uzupełnione także w ostatnim rozdziale, który zgodnie z tytułem miał być również oceną.

Pewne zastrzeżenia może budzić brak krytyki literatury przedmiotu. Tymczasem myśl Guardiniego doczekała się już sporego opracowania, aczkolwiek w stosunku do swej oryginalności i głębi wciąż niedostatecznego. Również w spisie literatury autor nie wyróżnił publikacji o Guardinim w osobnym dziale, zwykle zatytułowanym „opracowania”. W rezultacie czytelnik nie otrzymuje od autora informacji na temat oryginalności i nowości podjętego przez niego problemu.

Zbigniew Sareto

Wydział Filozofii Chrześcijańskiej, ATK

E. Pöppel, A. L. Edingshaus, *Mózg – tajemniczy kosmos*, tłum. M. Skalska, PIW, Warszawa 1998, ss. 255.

Książka *Mózg – tajemniczy kosmos* napisana została przez neuropsychologa i dziennikarkę. Profesor Ernst Pöppel kieruje Instytutem Psychologii Medycznej w Monachium i główny cel jego badań stanowi rozszyfrowanie procesów nerwowych leżących u podłoża aktywnie pracującego mózgu. W Polsce ukazała się w 1987 roku jego książka *Granice świadomości*.

Mózg – tajemniczy kosmos to publikacja, która w założeniu miała uzupełniać dokumentalny serial telewizyjny pod tym samym tytułem (tytuł niemiecki: *Geheimnisvoller Kosmos Gehirn*)¹.

¹ W Polsce serial emitowany był w 1997 roku.